

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1946.

Andra kammaren.

Nr 10.

Lördagen den 2 mars.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 nästlidna februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Erlander* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 87 angående disposition av vissa äldre reservationsanslag;
- nr 88, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;
- nr 89, angående anslag till förlossningsvården;
- nr 90, angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse rörande det svensk-danska varuutbytet;
- nr 91, angående nybyggnad för vissa militära institutioner i Stockholm;
- nr 92, angående markbyte med Hälsingborgs stad;
- nr 93, angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;
- nr 94, angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;
- nr 95, angående vissa anslag till vetenskapsakademien;
- nr 96, angående förhöjning i vissa fall av arbetarsmåbrukslån;
- nr 97, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.;
- nr 98, med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 4 juni 1943 (nr 274) om förlängd giltighetstid för ränte- och utdelningskuponger, m. m.;
- nr 99, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.;
- nr 100, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage;
- nr 101, angående samarbete med Stockholms stad och Stockholms läns landsting för uppförande och drift av en medicinsk tuberkulosklinik och en thoraxkirurgisk klinik vid karolinska sjukhuset; och
- nr 105, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig och remitterades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

- nr 82, angående vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet;

Andra kammarens protokoll 1946. Nr 10.

nr 84, angående anslag till barnavdelningar vid lasarett m. m.;
nr 85, angående kapitalinvestering i värnpliktslänefonden för budgetåret 1946/47; och
nr 86, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln.

§ 4.

Föredrogs var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 405 av herr *Jonsson* i Stockholm m. fl.; och

nr 406 av herr *Adolfsson* m. fl.; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 407 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Jonsson* i Skedsbygd vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, angående åtgärder till förhindrande av att lagfartsstämpelmedel undandragas statsverket vid vissa fastighetsöverlåtelse.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr förste vice talmannen *Magnusson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, angående åtgärder för skyddande av Kungsträdgården i Stockholm mot störande ingripanden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Interpellation. Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr *Johansson* i Stockholm, som anförde: Herr talman! Den kommuniké, som försvarsstaben den 13 februari utsände rörande den av tidningen Expressen påstådda spionläckan i försvarsstaben, är i vissa hänseenden mycket öppenhjärtig och klar, i andra hänseenden dunkel. Jag har härvidlag främst observerat formuleringen att »telegrammen icke voro grundade på någon inom försvarsstaben verkställd *sammanställning*».

I fortsättningen av kommunikén heter det: »Däremot återgävo de efter allt att döma utdrag ur en handling, som av bl. a. svensk underrättelsetjänst förvärvats på den internationella spionmarknaden. Denna handling kan av någon mellanhand möjlighen ha använts som utbytesmedel för att erhålla andra upplysningar. Ett sådant utbyte är vanligt inom underrättelsetjänst.»

Väsentligt för frågans bedömning är om det material, som låg till grund för den tyska rapporten, helt eller delvis erhållits från någon medlem av försvarsstaben eller någon dess underavdelning eller någon person som varit i tjänst hos försvarsstaben eller någon underavdelning till den. Det tyska telegrammets avfattning tyder på något sådant alternativ och påståendet har icke, enligt min mening, i tillräckligt tydliga ordalag dementerats.

I detta sammanhang går jag, trots lagbestämmelserna rörande underrättelse-

Interpellation. (Forts.)

tjänst för främmande makts räkning, icke in på sakens kriminella sida vad beträffar det enligt försvarsstaben »vanliga» i att sådant underrättelsematerial användes som bytesobjekt. Frånsett vad lagen säger härom måste emellertid tillvägagångssättet att från svensk sida till *Tyskland*, som då stod inför fullständigt sammanbrott, utlämna underrättelser rörande en mot oss vänskaplig makt, Frankrike, vilken vid ifrågavarande tidpunkt stod i begrepp att befria sig från den tyska ockupationen, framstå som en ur alla synpunkter oklok och för vårt lands intressen skadlig handling.

I kommendörkapten Emil Boldt-Christmas' bok »Voro vi neutrala» framgår, att kommendörkaptenen, som före kriget var marinattaché i London, på våren 1937 av brittiska amiralitetet underrättades om att han icke kunde få så ingående upplysningar som tidigare, enär britterna upptäckt att upplysningar som givits den svenske marinattachén inom några få veckor kommit den tyska militärledningen tillhanda.

Då sålunda uppgifter förekommit, att försvarsstaben eller någon i dess tjänst anställd under kriget fungerat som underrättelsekälla åt tyskarna rörande franska armén samt att marinledningen eller någon person i dess tjänst före kriget givit tyskarna uppgifter om brittiska marina förhållanden och dessa uppgifter enligt min mening icke blivit på ett tillfredsställande sätt dementerade, anhåller jag om kammarens tillåtelse att till chefen för försvarsdepartementet få rikta följande frågor:

Har papperet (telegrammet, sammanställningen) nr 951 W, *innan det kom i tyskarnas ägo*, förefunnits inom försvarsstaben eller hos någon av dess underavdelningar, eller hos någon person i tjänst hos försvarsstaben eller sådan underavdelning?

Om så är fallet, anser försvarsministern att den av försvarsstaben verkställda undersökningen i ärendet är tillräcklig och att den av försvarsstaben utfärdade kommunikén skall betraktas som i alla avseenden korrekt?

Har försvarsministern för avsikt att låta verkställa någon undersökning rörande vilken eller vilka personer i marinledningens tjänst som kan ha furnerat den tyska krigsledningen med uppgifter, vilka införskaffats av den svenske marinattachén i London?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmälades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion angående ändring av tryckfrihetsförordningens bestämmelser om jurymannalistans sammansättning; och

nr 3, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen den 20 juni 1924 om landsting;

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 31, anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje hu-

vudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 till kristillägg och till provisoriskt lönetillägg;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till kristillägg till personal å indragningsstat;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av la-sarettsfartyget Prins Carl såsom avståndsmätningfartyg, m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budget-året 1946/47 till häradsskrivarna m. fl.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställ-ning angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1946/47 m. m.;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbud-geten under luftfartsfonden gjorda framställningar angående anslag för bud-getåret 1946/47 jämte i ämnet väckt motion;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbud-geten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepar-tementets verksamhetsområde;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postver-kets räkning av tomter i Karlskrona;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter i Nässjö; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställ-ning angående anslag för budgetåret 1946/47 till förskott av kostnader för upp-görande av byggnadsplaner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning an-gående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster;

nr 13, i anledning av väckt motion om förbud för ordförande i taxeringsnämnd att vara ledamot av prövningsnämnd; och

nr 14, i anledning av väckt motion om fullständig skattefrihet för krigsrisk-ersättning till sjömän;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner angående vidgat tillämpningsområde för lagen om arbetstidens begränsning samt angående revision av arbetstidslagstift-ningen; och

nr 8, i anledning av väckt motion om förbud mot ägoområdets avskiljande från vederbörande fastighet genom intecknade långtidsarrenden; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov med återbetalning av ett Hornborgasjöns sänkningsförening, Skaraborgs län, beviljat statslån.

§ 9.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herrar *Johansson* i Stockholm och *Karlsson* i Stuvsta, nr 408, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 73, med förslag till familjebidragsförordning; och

herr *Wiberg m. fl.*, nr 409, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 75, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdel-ning från aktiebolag, m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ beredskapsförfogandelagen den 30 juni 1942 (nr 584);

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 13 §§ lagen den 30 juni 1942 (nr 515) om åtgärder mot vanhävd av jordbruk.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 2.10 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 5 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidna februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Sträng* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående anslag till rikets allmänna kartverk för budgetåret 1946/47 m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts på kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen nr 87, angående disposition av vissa äldre reservationsanslag;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 88, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 89, angående anslag till förlossningsvården;

till utrikesutskottet propositionen, nr 90, angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse rörande det svensk-danska varuutbytet;

till statsutskottet propositionerna:

nr 91, angående nybyggnad för vissa militära institutioner i Stockholm; och

nr 92, angående markbyte med Hälsingborgs stad;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 93, angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel; och

nr 94, angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

till statsutskottet propositionen, nr 95, angående vissa anslag till vetenskapsakademien;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 96, angående förhöjning i vissa fall av arbetarsmåbrukslån;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 97, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.;

nr 98, med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 4 juni 1943 (nr 274) om förlängd giltighetstid för ränte- och utdelningskuponger, m. m.;

nr 99, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.; och

nr 100, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage;

till statsutskottet propositionen, nr 101, angående samarbete med Stockholms stad och Stockholms läns landsting för uppförande och drift av en medicinsk tuberkulosklinik och en thoraxkirurgisk klinik vid karolinska sjukhuset; samt

till bevillningsutskottet propositionen, nr 105, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den å kammarens bord vilande motionen nr 408 av herrar *Johansson* i Stockholm och *Karlsson* i Stuvsta.

Vid härefter skedd föredragning av den av herr *Wiberg m. fl.* avgivna motionen, nr 409, hänvisades densamma, såvitt angick förslag till förordning med vissa bestämmelser angående aktiebolags rätt att vid taxering njuta avdrag för överföring av medel till pensionsstiftelse m. m., till bevillningsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 2 och 3, statsutskottets utlåtanden nr 2, 9 och 31—40, bevillningsutskottets betänkanden nr 12—14, andra lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 5.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Johansson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, angående vissa

underrättelser om utländsk krigsmakt, vilka uppgivits vara lämnade av personal hos svenska militärmyndigheter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **Senander**, som anförde: Herr talman! Som bekant ha 348 värnpliktiga *Interpellation.* i Boden i en petition till försvarsministern uttryckt önskemål om att kravet på en demokratisk samhällsuppfattning hos officerarna måtte förverkligas. Framstöten har närmast föranletts av att general Rosenblad alltjämt tillåtes utöva högsta befälet för övre Norrlands trupper. Missnöjet med denne officer är mycket utbrett. Bland annat har Bodens socialdemokratiska arbetarkommun krävt att han skall avkopplas från sin tjänst. Den snabbt växande opinionen har uppstått på grund av general Rosenblads nazistiska åsikter, vilka måste anses vara ådagalagda genom hans förbindelser med tidningen Dagsposten. Även det förhållandet, att den tyske spionen Fleck på sin tid vänt sig till Rosenblad för att få uppgifter »om den svenska pressen», varvid Rosenblad hänvisade Fleck till en för sina nazistiska åsikter känd umeåadvokat, har givit ytterligare underlag för missnöjet.

Enligt uppgift har regeringen beslutat uppdraga åt krigsfiskalen i Boden att utreda förhållandena vid petitionens tillkomst. I vissa pressorgan har detta uttolkats så, att det kunde bli fråga om att utnyttja den s. k. anjalaparagrafen mot undertecknarna av petitionen. Vidare har försvarsministern låtit meddela, att »fallet Rosenblad» inte anses vara slutbehandlat inom regeringen med den sålunda vidtagna åtgärden. Något närmare besked om innebörden i detta uttalande har icke lämnats.

Det synes därför vara nödvändigt att ett auktoritativt klarläggande av hela frågan kommer till stånd. Har general Rosenblad och andra fascistiskt orienterade officerare regeringens fortsatta förtroende, bör detta klart utsägas. Är motsatsen fallet, vilket jag utgår ifrån, böra åtgärder vidtagas i syfte att göra slut på det nuvarande tillståndet. Under inga förhållanden böra några ingripanden ske mot de petitionerande värnpliktiga därför att dessa givit uttryck för sin uppfattning i saken, en uppfattning som erhållit sin särskilda betoning och aktualitet av tidshändelserna och som torde delas av det stora flertalet svenskar.

Med hänvisning till ovan anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande spörsmål:

Överväger regeringen några åtgärder som tillmötesgå kravet att från de militära nyckelpositionerna avlägsna officerare, som gjort sig kända för fascistiska eller nazistiska åsikter respektive understött sådana rörelser, och ersätta dem med officerare, som äro pålitliga ur demokratisk synpunkt?

Vad är orsaken till beslutet att uppdraga åt krigsfiskalen i Boden att utreda förhållandena kring de värnpliktigas petition?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Ordet lämnades på begäran till herr **Jonsson** i Haverö, som anförde: Herr *Interpellation.* talman! Kungl. Maj:ts propositioner till fjolårets riksdag angående anslag för studiehjälp åt landsbygdens ungdom väckte stor och allmän tillfredsställelse hos landsbygdens befolkning och detta i all synnerhet hos föräldrar och målsmän i obemedlad och mindre bemedlad ställning, som icke tidigare haft någon

Interpellation. (Forts.)

möjlighet att bereda sin studiebegåvade ungdom tillfälle till högre studier. Men även hos dem, som icke direkt berördes av frågan, spårades en icke ringa tillfredsställelse över regeringens ställningstagande till problemet, då man häri såg ett påtagligt bevis för regeringens bestämda avsikt att äntligen komma till rätta med olägenheterna av landsbygdens isolering genom att ställa samhällets högre undervisning till förfogande för landsbygdens ungdom, oavsett dess ekonomiska belägenhet, i enahanda utsträckning, som länge varit förhållandet beträffande städernas och tätorternas ungdom. Och när riksdagen vid handläggningen av dessa propositioner fann av föreliggande omständigheter påkallat att höja den övre gränsen för de av regeringen föreslagna stipendierna från 675 till 800 kronor under motivering, att den stipendieutdelande myndigheten härigenom bereddes önskvärd rörelsefrihet vid utdelningen av stipendierna, som för helt obemedlade lärjungar beräknades böra utgå med det högre beloppet, hade man inom stora delar av landsbygdsbefolkningen giltig anledning till högt ställda förväntningar på den sålunda genomförda reformen. Man hade också så mycket större anledning härtill, som riksdagens skrivelse i ämnet gav uttryck för stor förståelse för landsbygdsungdomens behov av ökade möjligheter till fortsatt utbildning, och fäster man därvid särskilt avseende vid riksdagens uttalade mening, att starka skäl tala för den principen, att stipendierna för såväl teoretiska som praktiska studier för helt obemedlade studiebegåvade lärjungar från både landsbygden och städer eller andra tätorter avpassas så, att de i huvudsak giva full behovstäckning.

Den sedermera i frågan utfärdade kungörelsen angående stipendier åt vissa lärjungar för bedrivande av högre studier ansluter sig helt och fullt till riksdagens anförda uppfattning och uppställer såsom villkor för erhållande av stipendium: 1:o) att lärjungen är i behov av ekonomisk hjälp för sina studier, 2:o) att önskad utbildning icke kan erhållas å hemorten eller i dess närhet, samt 3:o) att lärjungen ingiver grundad förhoppning om framgång i sina studier. Vidare stadgas, att den, som erhållit stipendium och med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden fortfarande är i behov av studiehjälp, äger företräde till erhållande av fortsatt stipendium, så länge han med omsorg och framgång sköter sin utbildning. I övrigt meddelas föreskrifter angående ordningen och sättet för ansökan om stipendium samt uppdragas följande riktlinjer att särskilt beaktas vid utdelningen av dylika stipendier:

1:o) att vid bedömande av frågan om stipendium till inbördes likställda lärjungar företräde gives den, vilken ämnar förvärva sådan högre utbildning, som direkt tager sikte på ett praktiskt yrke;

2:o) att hänsyn toges till lärjunges hemort, kommunikationsförhållanden mellan denna och skolorten, den ungefärliga kostnad, lärjunges utbildning kan beräknas medföra under det läsår, för vilket stipendiet är avsett, samt de stipendier och övriga medel, vilka under samma tid stå till hans förfogande för ändamålet;

3:o) att stipendium må utgå med högst 800 kronor för läsår, varvid skall iakttagas, att högsta stipendiebeloppet endast må tilldelas lärjunge, som är helt obemedlad; samt

4:o) att särskilt stipendium må tilldelas inackorderad lärjunge för skäligt antal resor mellan hemorten och skolorten.

Mot sålunda anförda villkor för erhållande av stipendium och utfärdade riktlinjer för utdelning därav synes intet vara att erinra. Avfattningen av dessa bestämmelser ansluter sig nämligen helt och i alla avseenden till riksdagens i ärendet uttalade mening jämte därå grundade beslut. Bestämmelserna i fråga synas ej heller lämna utväg till tolkning i annan ordning än riksdagen med angivna beslut avsett.

Interpellation. (Forts.)

Emellertid ha till flera av riksdagens ledamöter ingått meddelanden från olika orter, utvisande stor besvikelse över senast verkställd utdelning av här ifrågavarande stipendier. Dessa missnöjesyttringar synas icke avse storleken av utdelade stipendier utan fastmer, att helt obemedlade sökande i en betydande utsträckning fått sina ansökningar om stipendier helt avslagna. Anledningen härtill låter sig givetvis icke bedömas av utomstående; anförda klagomål ha ej heller kunnat underkastas prövning. Det lär dock förhålla sig så, att anvisade anslaget för stipendier icke till hela beloppet tagits i anspråk för avsett ändamål. Då likväl gjorda ansökningar avslagits och det knappast torde kunna göras gällande, att samtliga dessa fall icke fylla författningsenliga villkor för tilldelning av stipendier, måste antagas, att vid utdelning av de stipendier, varom här är fråga, kommit att tillämpas strängare villkor än som av riksdagens skrivelse och gällande författning i ämnet kan utläsas.

På grund härav och med hänsyn till angelägenheten av att av statsmakterna bestämda grunder för dispositionen av anvisade anslag icke skärpas genom restriktiva tillämpningsgrunder, som varit för statsmakterna främmande, synes en undersökning i saken vara av synnerligt behov påkallad. Ett härå grundat klarläggande av vad i saken förekommit jämte vederbörande statsråds bedömande därav ur synpunkten av författningens anda och bokstav skulle i hög grad vara ägnat att skingra den misstro, som kommit till uttryck mot en i och för sig synnerligen tacknämlig lösning av ett viktigt och betydelsefullt samhällsproblem.

I anledning härav får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Är det statsrådet bekant, huruvida och i så fall i vilken utsträckning vid utdelning av stipendier åt vissa lärjungar för bedrivande av högre studier kommit att tillämpas strängare villkor för erhållande av sådana stipendier, än som av statsmakterna avsetts lämpligt, samt, om detta visar sig vara fallet, har statsrådet för avsikt att vidtaga erforderliga åtgärder för rättelse?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg och ansökning:

Riksdagsman *Sven Hedqvist*, Heimdallsvägen 3. Nynäshamn, oförmögen till arbete från och med den 2 mars 1946 och tills vidare på grund av varicellae, intygas

Nynäshamn 3 mars 1946.

Gunnar Almé,
extra prov.-läk.

Till herr talmannen i riksdagens andra kammare.

På grund av min hustrus fränfalle anhålles om ledighet från riksdagsgörö-mål t. o. m. den 12 mars 1946.

Skediga, Gamla Uppsala, 2 mars 1946.

K. E. Hansson.

Kammaren beviljade herrar Hedqvist och Hansson i Skediga ledighet från riksdagsgörö-målen, herr Hedqvist tills vidare fr. o. m. den 2 innevarande mars och herr Hansson i Skediga under tiden fr. o. m. den 2 t. o. m. den 12 mars 1946.

§ 10.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under riksstatsens tredje huvudtitel, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl.; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till tillfälligt lönetillägg.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 4.20 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 6 mars.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg.

Härmed intygas att riksdagsman *Johan Nilson*, född 29 april 1884, från Majorsgatan 6, 2 tr. sedan den 28 februari 1946 och tills vidare vårdas på S:t Eriks sjukhus.

S:t Eriks sjukhus den 5 mars 1946.

Nils Tillgren,
läkare vid sjukhuset.

Kammaren beviljade herr Nilson i Eskilstuna ledighet från riksdagsgörömlen tills vidare fr. o. m. den 28 nästlidna februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Myrdal* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 103, angående anslag till om- och tillbyggnadsarbeten vid statens skeppsprovninganstalt m. m.;

nr 107, angående anslag för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag; och

nr 110, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående anslag till rikets allmänna kartverk för budgetåret 1946/47 m. m.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Senander* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, angående avlägsnande från militära nyckelpositioner av officerare, som gjort sig kända för fascistiska eller nazistiska åsikter, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Jonsson* i Haverö vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, angående tillämpningen av bestämmelserna om utdelning av stipendier åt vissa lärlingar för bedrivande av högre studier.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om viss ändring av 6 kap. 18 § 1 mom. vägtrafikstadgan.

*Motion om
ändring av
6 kap. 18 §
1 mom. väg-
trafikstadgan.*

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr **Wiberg**: Herr talman! Det är utan tvivel alldeles riktigt att, såsom andra lagutskottet framhåller, det spörsmål om belysnings- och reflexanordningar som beröres i den motion, vilken jag tillåtit mig väcka i denna kammare, med all sannolikhet kommer att beaktas av 1944 års trafiksakkunniga. Jag är också väl medveten om att utskottet icke gärna brukar vilja bryta ut något särskilt avsnitt från en pågående utredning. I förevarande fall borde man emellertid, åtminstone enligt min mening, icke skjuta på en lagändring i det syfte som angives i motionen till den framtid, då de betänkanden, som skola avgivas av 1945 års trafiksäkerhetskommitté och 1945 års bilbesiktningsutredning samt 1944 års trafiksakkunniga, föreligga. Den lagändring som erfordras skulle utslutande behöva innebära, att nu ifrågavarande bestämmelse i vägtrafikstadgan finge följande lydelse: »Å fordon, förspänt med dragare, skall vid färd under mörker föras vit belysning framåt och röd belysning bakåt eller ock reflektorer med samma färger. Främre reflektorn må fästas å dragarens seltyg.»

Det ligger onekligen nära till hands att antaga att resultatet så småningom under alla förhållanden blir, att en sådan bestämmelse kommer att införas. I och med att man såsom alternativ godtager reflexanordningar blir den ekonomiska belastning som skulle följa av denna lagändring av ringa storleksordning. Man torde också kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t har tillgång till eller utan större tidsutdräkt kan införskaffa möjligen ytterligare erforderligt grundmaterial. Ett ställningstagande borde alltså kunna ske inom så kort tid, att proposition kan föreläggas redan 1946 års riksdag. Att det nuvarande tillståndet medför fara för olyckor och att mycket allvarliga sådana redan hava inträffat, är väl känt. Enligt min mening borde man därför redan nu kunna göra det obetydliga avsteg från den vanliga kutymen, som det möjligen kunde

Motion om ändring av 6 kap. 18 § 1 mom. vägtrafikstadgan. (Forts.)
 innebära, att man företar en ändring på ett område av vägtrafikstadgan, ehuru densamma i sin helhet befinner sig under omprövning.

Nu är det emellertid så, att första kammaren redan avslagit motionen, och det är därför icke någon mening i att i denna kammare framställa ett yrkande om bifall. Jag är därför nödsakad att avstå från att ställa något yrkande och skall i stället uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t inom en nära framtid utan ytterligare påstötning från riksdagen framlägger proposition i ärendet.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Utgifter å tilläggsstat II, såvitt angår jordbruksärenden. Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Provisorisk avlöningsförbättring till viss biträdespersonal hos lantmätare. *Punkten 7,* angående provisorisk avlöningsförbättring till viss biträdespersonal hos distriktslantmätare och extra lantmätare.

Efter föredragning av punkten anförde

Herr **Nolin:** Herr talman! Jag har jämte några andra ledamöter av denna kammare väckt en motion, vari yrkas på en höjning av det lönetillägg som skulle utgå till lantmätarnas biträdespersonal. Förhållandena på lantmäteriområdet äro synnerligen svåra. Det går inte att få lantmäteriarbeten utförda på ett sådant sätt som skulle vara önskvärt. Under en följd av år har man i mycket stor utsträckning måst balansera över ärenden, och balansen har ökat undan för undan. Vid årsskiftet 1944/1945 fanns det 16 283 balanserade ärenden. Detta antal har sedermera ytterligare ökats, och det beror på att det är alldeles omöjligt för lantmätarna att erhålla den personal som oundgängligen behövs för arbetenas utförande. Det gäller här teknisk personal, kontorspersonal och kartriterskor.

Styrelsen för Sveriges lantmätareförening har hos Kungl. Maj:t begärt viss provisorisk avlöningsförbättring åt dessa biträden, för att lantmätarna skulle kunna dels nyanställa biträden och dels behålla redan anställd personal. Kungl. Maj:t har efter förslag av den pågående lantmäteriutredningen föreslagit ett belopp, hälften så stort som det lantmätareföreningens styrelse begärt. Detta anses icke vara tillräckligt. Anledningen till att lantmäteriutredningen föreslog detta lägre belopp var, att den ansåg att de högre avlöningsbeloppen möjligen skulle kunna bereda utredningen svårigheter att inplacera dessa tjänstemän i det statliga lönesystemet. Men sedan utlåtandet avgivits har ju till riksdagen avlämnats en proposition, vilken behandlades i riksdagen för några dagar sedan, om allmänt lönetillägg åt statstjänstemännen. Det föreligger således nu ingen risk för att dessa biträden skola komma i en för hög löneställning, utan tvärtom komma de på grund av riksdagens beslut om en höjning av tjänstemannalönerna i en lika ofördelaktig ställning som förut gentemot övriga tjänstemän trots det lilla tillägg som föreslagits i den kungl. propositionen.

Nu har emellertid jordbruksutskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag oförändrat och avstyrkt motionerna. Utskottet anser självt, att den löneförstärkning som ges är lågt tilltagen. Det sägs här: »Enligt utskottets mening kan

Motion om ändring av 6 kap. 18 § 1 mom. vägtrafikstadgan. (Forts.)
 givetvis ifrågasättas huruvida de av Kungl. Maj:t angivna lönetilläggen skola kunna visa sig till fyllest.» Utskottet motiverar sitt ställningstagande med följande uttalande: »1945 års lantmäteriutrednings blivande betänkande torde för övrigt vara att förvänta så snart att därpå grundad proposition angående mera definitiv reglering av lantmäteripersonalens organisations- och avlöningsfrågor kan framläggas redan för nästa års riksdag, varför nu ifrågasatta provisorium torde få en mycket begränsad giltighetstid.» Jag är inte alldeles säker på att det ligger till på det sätt som utskottet här sagt. Det torde alldeles säkert komma att dröja längre.

Då emellertid första kammaren redan tagit ställning till ärendet och vi här ha ett enhälligt utskottsutlåtande, skall jag icke ställa något yrkande. Men jag vill vädja till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att tillse, att rättelse sker på detta område snarast möjligt. Det föreligger ett stort behov av en sådan rättelse, ty lantmäteripersonalen håller på att dra sig bort från lantmäteriyrket till andra yrken. Sedan 1940 hava icke mindre än 33 tekniska biträden sökt sig till andra befattningar och lämnat lantmäteriarbetet. Att anställa nya biträden med nuvarande löneförmåner anses vara fullständigt omöjligt.

Jag har, herr talman, velat få detta anført till protokollet.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin jämte i ämnet väckta motioner.

*Förslag till
förordning om
bekämpande
av smitt-
samma sjuk-
domar hos
bin.*

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Ekdahl**: Herr talman! Jordbruksutskottet har gjort rent bord beträffande samtliga motioner som väckts i anledning av propositionen nr 21; det har yrkat avslag på dem allesammans. Jag är själv skyldig till en av dessa motioner. När jag nu begärt ordet, herr talman, har det icke varit för att lägga någon blomma på graven åt min oförskyldt avlivade motion utan för att säga några ord om utskottets sätt att handskas med densamma.

De yrkanden som framställdes i motionen gå, liksom motiveringen för desamma, utslutande ut på vissa förändringar av § 8 i Kungl. Maj:ts förslag.

Jag har först yrkat, att i denna paragrafs första moment skulle inskjutas ordet »biodlingsredskap» mellan orden »bibostäder» och »honung». Det skulle alltså enligt mitt förslag vara förbjudet att förvara — märk väl! — *smittförande* biodlingsredskap så, att de skulle vara åtkomliga för bin. När jordbruksutskottet vill avfärda detta yrkande, argumenterar utskottet så här: »En sådan föreskrift synes få till följd att dylika redskap icke skulle kunna förvaras i vanliga uthus, vilka i allmänhet icke torde vara av sådan beskaffenhet, att bin icke kunna bereda sig tillträde därtill.» Här manar utskottet fram för oss en rörande bild av landsbygdens byggnadsbestånd med ekonomibyggnader, där stora springor i väggar och dörrar tillåta bin, spyflugor och i värsta fall kanske t. o. m. sländor att flyga in och ut; man kan alltså inte begära att en biodlare skall förbjudas att förvara biodlingsredskapen oåtkomliga för sådana flygfän.

Förslag till förordning om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin.
(Forts.)

Nu råkar utskottet emellertid i detta sammanhang erkänna, att det åtminstone i allmänhet torde vara lätt att efter användandet på ett tillfredsställande sätt smittrena biodlingsredskap. Men då måste man fråga sig: vad finns det för skäl för utskottet att avstyra införande av ett tillägg i första momentet av § 8, som jag föreslagit? Utskottets sätt att ta på saken betyder helt enkelt, att slarviga biodlare fortfarande skola få lov att sabotera åtgärder för bekämpande av smittsamma bisjukdomar genom att förvara även *smittade redskap* på lätt tillgängliga lokaler, fastän utskottet anser, att det borde vara en lätt sak för biodlarna att, om de ville, göra sina biodlingsredskap på ett tillfredsställande sätt smittrenade. Och göra de detta, så kunna de ju hysa biredskapen hur och var de vilja, ty både i propositionen och i den motion som jag avgivit göres det förbehållet, att ifrågavarande bestämmelser inte skola gälla biodlingsredskap *som bevisligen äro fria från smitta*.

Jag har i motionen ett annat yrkande, som utskottet i lika hög grad saknat förståelse för. Yrkandet går ut på att det skulle vara tillåtet att sälja s. k. nakna svärmar, *utgångna från under året tidigare smittfriförklarade modersamhällen*. Affärer med svärmar bruka utgöra ett rätt betydelsefullt moment i biodlarnas försäljningsrörelse. Varför utskottet icke skulle kunna vara med om att ge biodlarna tillfällen till sådana affärer hör också till de avsnitt av utskottets tankevärld, inför vilka jag stannat i begrundan, utan att åtminstone inte ännu kunna komma på någon tillfredsställande förklaring.

Jag har ytterligare ett yrkande i motionen, och det är, att det skulle vara förbud mot att flytta bisamhällen o. s. v. från en fastighet till en annan inom ett tillsyningsdistrikt utan vederbörande tillsyningsmans medgivande. Jag vill framhålla, att jag har fått hela den formulering, som här och annorstädes i motionen förebragts, från Sveriges biodlares riksförbund och statens växtskyddsanstalt. Jag stöder mig alltså på en särdeles respektabel sakkunskap. Inom nämnda institutioner har man ansett, att detta transportförbud skulle ha synnerligen stor betydelse i förebyggande syfte; mindre ansvarsmedvetna biodlare skola om möjligt hindras att sabotera de saneringsåtgärder, som förut utförts inom ett smittförklarat område. Utskottet säger sig hysa starka betänkligheter mot detta förslag, enär det skulle betyda intrång i den s. k. vandrande biskötseln, som bedrivs särskilt i trakter med stora ljunghedar, såsom i norra Skåne och Halland.

Såsom utskottet självt medgiver har min motion i detta sammanhang ett långt syftande förbehåll. Det sägs nämligen där, att vad som i förevarande avseende stadgas icke bör äga tillämpning på den s. k. vandringsbiskötseln och icke heller å bisamhällen, som under vandringen skola vidare förflyttas eller vid vandringens slut hemtransporteras; alltså en fullständigt betryggande reservation i fråga om den vandrande biskötseln. Det har, säger utskottet, i motionen visserligen föreslagits en formulering, vari hänsyn såvitt möjligt synes ha tagits till de krav som kunna resas av dem som bedriva dylik biskötsel. Men, fortsätter utskottet, och här kommer poängen: »Bestämmelserna synas emellertid däri-genom ha fått en så invecklad formulering, att vissa svårigheter kunna förväntas vid tillämpningen av desamma.» Jag har själv alltid varit en avgjord beundrare av formuleringskonst, vilket syfte den än tjänar, och jag har för länge sedan kommit underfund med att det i politiken icke bara är fråga om att hitta på positiva formuleringar utan även och icke minst negativa. Samtidigt som jag frambär min lyckönskan till uppfinnaren av denna formulering för den tjänst han lyckats göra jordbruksutskottet, när det velat komma ifrån alltsamman, måste jag tyvärr säga, att jag kan icke hysa någon respekt för det sakliga innehåll som den ovan citerade punkten presenterar.

Förslag till förordning om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin.

(Forts.)

Herr talman! Med all aktning för jordbruksutskottet har jag fått det intrycket, att det för utskottet varit huvudsaken att inte behöva ta på sig ansvaret för någon som helst ändring i den kungl. propositionen. Jag tror mig veta, att Sveriges biodlares riksförbund, tyvärr på ett för sent stadium, hos regeringen framställt yrkanden i ungefär samma riktning som yrkandena i min motion. De i denna ifrågasatta ändringarna i propositionen nr 21 ha för övrigt i väsentliga delar varit lagstadgade i Norge och Danmark sedan 7 å 8 år tillbaka. Det är således icke några fria skrivbordskonstruktioner, jag förebragt i min motion. Det är sakkunskapens krav och erfarenhetens rön, jag burit fram. Jag skulle därför, med tanke på min motions öde, gärna vilja hoppas, att jordbruksutskottet så småningom skall skaffa sig mera råg i ryggen och våga sig på mera saklig prövning av motioner, som komma under utskottets behandling, även med risk att nödgas föreslå någon liten ändring i en kunglig proposition.

Herr **Andersson** i Lööbo: Herr talman! Det kan hända, att någon, som flyktigt åhört herr Ekdahls anförande, kan ha fått det intrycket, att hans kritik av jordbruksutskottets sätt att handlägga ärendet var fullständigt nedgörande. Så är emellertid icke fallet. Herr Ekdahl började med att förklara, att hans avsikt icke var att lägga någon blomma på motionens grav. Jag kunde, när jag hörde denna förklaring, icke tänka mig annat än att herr Ekdahl skulle göra ett aktningstvärt försök att få sin motion bifallen i kammaren. Men då herr Ekdahl underlät att ställa något yrkande, undrar jag dock, herr talman, om det icke i verkligheten förhåller sig så, att herr Ekdahls anförande närmast är att betrakta som en pliktskyldig blomsterhyllning åt en avliden kär anförvant.

Herr Ekdahl kritiserade bl. a. utskottets sätt att avvisa hans förslag om att biodlingsredskap skulle göras oåtkomliga för bin, och han tillät sig raljera litet med utskottet, som uttalar, att biodlingsredskapen ofta förvaras på ett sådant sätt i uthus, att det närmast är omöjligt att göra dem oåtkomliga för bin. Herr Ekdahls fantasi skenade då i väg en smula, när han icke nöjde sig med att bara tala om bin, som ju detta utlåtande handlar om, utan även om andra insekter, såsom spyflugor och sländor. Det var en överraskande utvidgning av ärendet, som jordbruksutskottet icke tänkt sig och som varken har med propositionen eller utskottsutlåtandet att göra.

Jag vill bara tillägga, att vid behandlingen inom utskottet företrädde och kom också reservationsvis fram en mening som hävdade att de bestämmelser, som nu skulle införas i samband med åtgärder för bekämpande av bisjukdomar, vore alltför långt gående. Herr Ekdahl vill gå ännu längre. Utskottet har mycket noggrant prövat saken och har kommit till den bestämda uppfattningen, att de bestämmelser som här föreslås måste vara tillräckliga. Utskottet har icke funnit saklig anledning gå längre. Vid överläggning med jurister, som utskottet kunnat rådgöra med, har det framhållits, att det skulle stöta på oerhört stora svårigheter att införa en lagbestämmelse sådan som den herr Ekdahl på rak arm vågat föreslå i sin motion.

Jag gissar, herr talman, att med hänsyn tagen till innehållet i herr Ekdahls anförande det räcker med det nu anförda. Första kammaren har redan fattat beslut i saken och bifallit utskottets förslag. Jag tillåter mig hemställa, att andra kammaren måtte fatta ett liknande beslut.

Herr **Ekdahl**: Herr talman! Jag ber få anknyta till det sista herr Andersson i Lööbo sade, nämligen att första kammaren redan fattat beslut om bifall till propositionen nr 21 utan ändring i densamma. Under sådana förhållanden

Förslag till förordning om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin.
(Forts.)

skulle det ju vara fullständigt meningslöst att framställa yrkande om bifall till min motion. Jag har aldrig haft sympatier för meningslös demonstrationspolitik, och någon sådan tänker jag icke ägna mig åt heller. Om herr Andersson i Löbbo vill etablera sig som förvandlingskonstnär och försöka att ur mitt anförande trola fram någon mer eller mindre rik blomstergård vid min motions begravning, så icke mig emot. Men jag yttrade mig faktiskt uteslutande för att jag ville få med i riksdagsprotokollet en protest mot den något vårdslösa behandling, som utskottet enligt min mening ägnat beaktansvärda förslag i min motion. Att jag dessutom utan saknad just nu kan avstå från att framställa något yrkande beror på att jag är en oförbätterlig optimist som tror, att sakliga synpunkter alltid så småningom måste segra. Men kanske bör jag inte förtrösta på att detta skall kunna ske motionsledes med stöd av jordbruksutskottet — måhända går den enda säkra vägen via en kunglig proposition.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 9.

Föredrogos vart efter annat andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående tillhandahållande åt jord- och skogsbruket av i krigsmaktens förvar befintliga lager av sprängämnen; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående utarbetande av en redogörelse över svenska handelsflottans förluster under andra världskriget av människoliv och egendom.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, kammarens beslut i anledning av sistnämnda utlåtande genom utdrag av protokollet delgivast första kammaren.

§ 10.

*Motion om
utökad giltig-
hetstid för
järnvägarnas
tur- och retur-
biljetter.*

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående utökad giltighetstid för järnvägarnas tur- och returbiljetter.

I en inom kammaren väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 300, hade herrar *Witzell* och *Johnsson* i Kastanjegården hemställt, »att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte göra framställning om att järnvägarnas tur- och returbiljetter få en giltighetstid av en månad».

Utskottet hemställde, att här ifrågavarande motion II: 300 ej måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Witzell**: Herr talman! Liksom vid tidigare tillfällen har utskottet i år visat sig hysa förståelse för det önskemål, som framföres i den i föreliggande utskottsutlåtande behandlade motionen, och liksom vid tidigare tillfällen anser jag mig också nu ha anledning att framföra ett tack till utskottet för dess älskvärda inställning till saken.

Frågan om tur- och returbiljetternas giltighetstid har varit föremål för riksdagens, utskottets och järnvägsstyrelsens intresse upprepade gånger tidigare. Men intresset har hittills tyvärr icke medfört ett mera positivt resultat än att saken blivit föremål för en platonisk kärlek och har aldrig lett till åsyftat resultat. Frågan har fallit, som jag hoppas framåt, gång efter annan. Men

Motion om utökad giltighetstid för järnvägarnas tur- och returbiljetter.
(Forts.)

jag kan icke frigöra mig från den uppfattningen, att den nu borde vara mogen för en lösning.

Redan 1939 uttalade fritidsutredningen önskemålet om en ökad giltighetstid för tur- och returbiljetterna, och både svenska järnvägsföreningen och järnvägsstyrelsen förklarade sig vara av den meningen, att en dylik utökning vore motiverad. Folkrorelsernas rese- och semesterorganisation (Reso) tillstyrkte med synnerligen stark motivering under fjolårets riksdag en motion i detta syfte. I år tillstyrker också Svenska turistföreningen bifall till den nu föreliggande motionen. Utskottet har mer än en gång förklarat sig dela den i motionen framförda meningen och uttalar förhoppning om att järnvägsstyrelsen skall komma att framlägga förslag i syfte att tillmötesgå det i motionen avsedda önskemålet. Alla äro sålunda eniga om det berättigade i den ifrågasatta reformen. Det är bara i fråga om tidpunkten för dess genomförande meningarna gå isär. Att järnvägsstyrelsen ansett sig ha haft vissa skäl till tveksamhet mot förslaget realisering under krigsåren med dess ökade trafik är förstäeligt, men om dessa skäls bärighet torde man kunna diskutera. Styrelsen utgår nämligen ifrån som axiomatiskt, att en ökning av biljetternas giltighetstid skulle komma att medföra en ökad resefrekvens, och styrelsen finner därför en ändring i avsedd riktning under de förhållanden som nu råda vara mindre lämplig. Så alldeles tvärsäkert är det väl knappast, att en utökad giltighetstid för biljetterna kommer att medföra ökad resefrekvens. Den som företager en resa med tur- och returbiljett gör en bort- och en återresa oavsett om biljetten har en giltighetstid av tio eller trettio dagar. Det blir i båda fallen två resor, varken mer eller mindre. Och den som nu tvingas lösa enkel biljett för sina resor gör två resor, en bort och en åter. Så långt man kan bedöma frågan synes sålunda resefrekvensen bli densamma oberoende av biljetternas giltighetstid. Om 1 000 personer resa bort under en tiodagarsperiod, har järnvägen att frakta 100 personer om dagen. Om 3 000 personer resa bort under en trettiodagarsperiod, blir järnvägens ifrågavarande kapacitet likaledes 100 personer om dagen. Alla resa givetvis icke vare sig fram eller tillbaka samtidigt. Det är bara om resandefrafiken skulle öka, som järnvägens belastning skulle komma att bli större. Att en utjämning skulle bli följden av en utsträckt giltighetstid för biljetterna anser jag alltså i högsta grad sannolikt. Järnvägsstyrelsen bekräftar, att de omfattande militärtransporterna numera upphört eller i varje fall avsevärt minskat. Därtill kan man lägga, att biltrafiken för var dag ökar och att järnvägarna därigenom ytterligare befrias från ett stort antal resande. Under sådana förhållanden synes tiden nu vara inne för den länge väntade och av alla önskade reformens genomförande. Man kan t. o. m. ifrågasätta, om det icke skulle vara lämpligt att järnvägsstyrelsen redan nu började vidtaga åtgärder för att i möjlig mån stimulera till ökad resefrekvens på statens järnvägar. Den tid torde icke vara långt avlägsen, då betydligt mera genomgripande förmåner för den resande allmänheten komma att ifrågasättas än vad en utsträckning av tur- och returbiljetternas giltighetstid innebär.

Vad som föreslås i motionen är bara en fråga om tillgodoseende av en enkel rättvisa. Statsmakterna, som tillerkänt medborgarna en viss minimisemester, böra också bereda dessa medborgare all möjlighet att under semestern resa på svenska folkets järnväg. En förutsättning härför är, att de kunna få resa på tur- och returbiljett.

Jag tackar utskottet särskilt för sista meningen i utlåtandet. Den har utskottet skrivit riktigt bra. Där säger man nämligen på följande sätt: »Andra omständigheter synas emellertid utskottet tala för att en viss lättnad i trafikläget inom en ej alltför avlägsen framtid kan väntas, och utskottet vill i an-

Motion om utökad giltighetstid för järnvägarnas tur- och returbiljetter.
(Forts.)

ledning därav ånyo och än starkare understryka angelägenheten av att järnvägarna, så snart omständigheterna medgiva, infria sina tidigare gjorda utfästelser att tillmötesgå motionärernas önskemål genom framläggande av förslag till förlängd giltighetstid för tur- och returbiljetter.» Nu förhåller det sig dock så, att kungl. järnvägsstyrelsen tidigare visat sig i mycket hög grad kunna strunta i vad riksdagen och dess utskott förvänta. Därför anser jag, herr talman, att det vore för kammaren lämpligast att säga ifrån vad kammaren vill och icke bara tala om vad den förväntar.

På anförda grunder ber jag sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och herr Johnsson i Kastanjegården väckta motionen.

Herr Skantze: Herr talman! Jag tror att det är att använda för starka ord, om man säger, att järnvägsstyrelsen under de sista åren struntat i vad riksdagen och dess utskott uttalat i denna fråga. Det är ju tvärtom så, att järnvägsstyrelsen varje gång saken varit uppe på nytt bekräftat sitt tidigare ställningstagande till fritidsutredningens förslag rörande giltighetstiden för tur- och returbiljetterna. Järnvägsstyrelsen har knäckt frågan för sin del i princip och är med på en utsträckning av giltighetstiden till trettio dagar. Men järnvägsstyrelsen har icke vågat sig på att genomföra anordningen under de år, då vi haft en mycket hård belastning av vårt trafiksystem.

Nu erinrar motionären om att järnvägsstyrelsen verifierat, att militärtransporterna i stort sett äro slut. Motionären påpekade också, att biltrafiken ökat och att därmed en avlastning för järnvägarna följt. Men han förbiser, att samtidigt som detta skett och alltjämt sker, pågår fortfarande en ganska stark ökning av persontrafiken på järnvägarna. Trots att militärtransporterna fallit bort och trots att dessa, medan de pågingo, till ungefär 50 % ombesörjdes genom transport i för ändamålet inredda godsvagnar, har persontrafiken kraftigt ökat. Och den ökar alltjämt. Järnvägsstyrelsen har gjort vad som är möjligt för att öka anskaffningen av antalet personvagnar. Men denna anskaffning har icke ännu hunnit i takt med ökningen av trafiken. Det råder ännu en viss eftersläpning.

Motionärerna söka leda i bevis i år liksom i fjol, att ett utsträckande av giltighetstiden icke skulle betyda någon ökad belastning för järnvägarnas del. Det skulle ske en viss utjämning genom att återresan flyttades längre fram i tiden. Detta låter mycket bestickande, men det vackra sifferexemplet till trots måste man nog säga, att i den karga verkligheten deras bevisföring icke håller streck. Järnvägsstyrelsen uttalar — enligt min mening mycket riktigt — följande: »Vanan att påbörja respektive avsluta semestern vid veckoskiftena torde nämligen vara så djupt rotad och svår att ändra på, att en förlängning av giltighetstiden för omhandlade biljetter knappast kan väntas utöva något inflytande av betydelse.» Den utjämning herr Witzell räknar med tror jag kommer att äga rum i mycket liten utsträckning, om reformen nu skall genomföras. Vi få nog trots allt inse, att vi fortfarande ha en bristhushållning när det gäller våra trafikmedel. Motionärerna anse frågan mogen för lösning nu. Jag tror att man får ge järnvägsstyrelsen litet tid på sig att komma i takt i fråga om anskaffning av personvagnar.

Utskottet har skrivit mycket positivt i sitt utlåtande, och motionären erkände detta. Det innebär för utskottets del, att vi äro på det klara med att järnvägsstyrelsen behöver kanske ett år på sig för att låta personvagnsanskaffningen hinna ifatt den ökade trafiken. Sedan går det emellertid icke an att uppskjuta reformen längre. Att den genomföres i år är utskottet för sin del icke villigt att på de anförda skälen tillstyrka.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Motion om utökad giltighetstid för järnvägarnas tur- och returbiljetter.
(Forts.)

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående ändring av tryckfrihetsförordningens bestämmelser om jury-mannalistan sammansättning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen den 20 juni 1924 om landsting. *Motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting.*

Uti de likalydande till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 100 i första kammaren av herrar *Andersson, Elon*, och *Anderberg* och nr 192 i andra kammaren av herrar *Fast* och *Olsson* i Mellerud hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting skulle erhålla i motionerna angiven lydelse.

Utskottet hemställde, att riksdagen med bifall till förevarande motioner för sin del ville antaga följande

Förslag

till

L A G

angående ändrad lydelse av 17 § 1 mom. lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

17 §.

1 mom. Rättighet att — — — — — omförmälda förvaltningsutskott. Förslag bör, för att kunna komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast *den 1 augusti* avlämnat till landstingets expedition; dock må förvaltningsutskott jämväl efter nämnda tid men ej senare än fjorton dagar före början av landstingets möte väcka dylikt förslag. Förslag bör, för att kunna komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast *den 15 juli* avlämnat till landstingets expedition; dock må förvaltningsutskott jämväl efter nämnda tid men ej senare än fjorton dagar före början av landstingets möte väcka dylikt förslag.

Vad nu — — — — — landstingets möte.

Ej må — — — — — väckt förslag.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Hällgren* och *Spångberg*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Hällgren*: Herr talman! Jag har tillsammans med herr *Spångberg* till utskottets utlåtande fogat en reservation. Rättigheten att väcka förslag till

Motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting.
(Forts.)

landsting tillkommer länsstyrelsen, medlem av landstinget, landstingets förvaltningsutskott och Kungl. Maj:t. Den lagändring som här föreslås innebär att man flyttar den tidpunkt, då länsstyrelse och landstingsmän senast skola avlämna förslag till landstinget. Bestämmelserna äro för närvarande sådana att dylika förslag skola vara inlämnade till landstinget, som sammanträder första veckan i september, senast den 1 augusti, således omkring en månad före landstingets sammanträde. Landstingets förvaltningsutskott har möjlighet att inkomma med förslag senast fjorton dagar före landstingsmötet.

Nu vill man inskränka landstingsmännens och länsstyrelsernas rätt att avlämna förslag — detta skall ske senast den 15 juli. Då denna fråga senast var under utredning, av 1924 års kommunalförfattningssakkunniga, föreslogo dessa den 25 juli som lämpligt datum. Vid remiss av detta förslag hade emellertid så gott som samtliga eller i varje fall flertalet länsstyrelser och landsting ansett, att tidpunkten borde fastställas till senast den 1 augusti, och Kungl. Maj:t gick i sin proposition in för detta förslag. Det förslag som nu föreligger är mig veterligt inte remitterat; länsstyrelser och landsting ha inte varit i tillfälle att avgiva yttranden över detsamma.

Man motiverar lagändringen med att förvaltningsutskottet skulle få mera tid på sig att förbereda ärenden till landstinget och ombesörja att landstingsstrycket i god tid kommer landstingsmännen till handa. Men konsekvensen av ett sådant resonemang borde ju ha föranlett att man beskurit förvaltningsutskottets rätt att avlämna förslag till landstinget, d. v. s. att man utökat tiden mellan landstingsmötets första dag och den tidpunkt, då förvaltningsutskottet senast skall avlämna förslag. Ty vilka ärenden är det som åstadkomma det mesta landstingsstrycket och det mesta arbetet för landstingskansliet och förvaltningsutskottet? Givetvis inte det fåtal enskilda motioner som landstingsmännen väcka till landstingsmötena, utan det är alla dessa framställningar från styrelser och direktioner för sjukvårdsinrättningar m. fl. Men deras tid för avlämnande av förslag har man inte avkortat, utan de kunna inkomma med sina förslag till förvaltningsutskottet exempelvis senast femton dagar före landstingsmötets början.

Vad jag befarar med en sådan ny ordning är dels att man inte vinner vad man syftar till med lagändringen, därför att den endast berör de enklare ärendena, nämligen enskilda landstingsmäns motioner, och dels att förvaltningsutskottet får samma möjlighet som förut att vänta med beredningen av ärendena till sista minuten och skicka ut trycket senast åtta dagar före landstingssammanträdet, vilket medges i landstingslagen. Man kan vidare befara att den nya ordningen skall leda till att landstingsmännen komma att väcka motioner första dagen av landstingets sammanträde genom att anknyta till något i laga ordning väckt förslag. Därmed ha vi kommit fram till en ordning som inte är bättre utan sämre än den vi för närvarande ha.

Jag har intet yrkande, herr talman, men jag har inte kunnat underlåta att framhålla dessa betänkligheter gent emot den lagändring som utskottet till följd av en enskild motion här föreslår. Jag tror nämligen inte man vinner det syfte man strävar till, om man här endast söker beskära länsstyrelsernas och landstingsmännens rätt att väcka motioner, men fortfarande låter hittillsvarande bestämmelser gälla i fråga om förvaltningsutskotten.

Herr **Persson** i Landafors: Herr talman! Jag kan i allt ansluta mig till herr Hällgrens motivering och ber nu endast att få yrka avslag på såväl utskottets motivering som dess hemställan i ärendet.

Motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting.

(Forts.)

Herr Fast: Herr talman! De invändningar mot förslaget som gjorts i denna debatt finner jag rätt överraskande. Den fråga som här föreligger innebär ju en ganska enkel ändring i landstingslagen. Det gäller motionstidens framflyttande från 1 augusti till 15 juli, efter vilken tidpunkt motioner inte skulle få väckas i landstinget.

Förslaget är föranlett av rent praktiska arbetsförhållanden. Vi skola komma ihåg att liksom riksdagens arbetsbörda väsentligt utökats har landstingens och därmed också förvaltningsutskottens arbetsbörda ökat. Resultatet av denna ökning av arbetsbördan har ju lett till att det varit nästan omöjligt att inom rimlig tid få ut de handlingar som skola komma landstingsmännen till del. Det har påyrkats, inte minst under fjolåret, i skrivelser och framställningar till landstingsförbundet, genom motioner i landstingen o. s. v., att man måste söka få en rättelse på denna punkt. Skilda vägar ha därvidlag undersökts, men en sak tycks man ha varit allmänt överens om: att motionstiden för enskilda motionärer utan olägenhet kan tillbakaflyttas.

Det förhåller sig i själva verket så att den tid, inom vilken de olika beredningsorganen och i sista hand förvaltningsutskottet skola handlägga ärendena före landstingsmötet, är ganska begränsad. Därför är det inte riktigt när herr Hällgren säger, att motionerna inte föranleda något vidare arbete för beredningsorganen och förvaltningsutskottet. Jo, det är just vad de göra, ty de komma ungefär samtidigt som man tvingas behandla alla andra framställningar från direktioner o. s. v. Dessutom är det numera så att man inte kan räkna med att landstingsstrycket kan forceras i vilken takt som helst, varför det är önskvärt att en ändring härutinnan kommer till stånd.

Det finns också en annan olägenhet utöver denna korta tidrymd, inom vilken man skall behandla både direktionsframställningar, andra framställningar och motionerna. nämligen den att eftersom motionerna i regel gå ut på utredningar, förslag som syfta till positiva beslut från landstingets sida, så har i regel förvaltningsutskottet inte haft tillbörlig tid att ägna motionerna den uppmärksamhet, de ibland kunde ha förtjänat. Detta har påtalats åtskilliga gånger inom landstingen, och skrivelser i saken ha också gjorts till landstingsförbundet. Det är klart, att om en motion berör ett mycket betydelsefullt ärende som syftar till långtgående åtgärder, man inte utan vidare kan bara överlämna detta till landstinget och säga: här är en motion, men vi ha inte hunnit ta ställning till den. Det är ju med förvaltningsutskotten som med riksdagens utskott, att man även där åtminstone vill göra en så pass god undersökning, att man vet om man vill vara med om saken för att senare eventuellt kosta på den en utförligare utredning. Detta har ofta nog inte kunnat ske, vilket har medfört att motionerna stundom blivit behandlade mera välvilligt än de kanske förtjänat och ibland blivit alldeles för snävt avfärdade.

Jag kan inte se att den enskilde landstingsmannens rätt genom detta förslag på något sätt trädes för när. Det händer nog ingenting mellan den 15 juli och den 1 augusti i fråga om landstingsförhållanden, som man inte har reda på vid den tidsgräns som är föreslagen för rätten att väcka motioner. Och skulle det gälla något särskilt som inträffat, har förvaltningsutskottet ändå alltid rätt att senare inkomma med förslag.

Herr Hällgren säger att det är orimligt att den enskilde motionärens rättigheter begränsas men en motsvarande begränsning i fråga om förvaltningsutskottets framställningar till landstinget icke företages. Det är ju på den punkten man här vill söka råda bot på ett olidligt förhållande, det nämligen att förvaltningsutskottet tekniskt inte hinner med att behandla alla ärenden. Då är det självklart att om det på detta sätt beredes större rådrum, så måste —

Motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting.
(Forts.)

med den önskan man har inom landstingen och förvaltningsutskotten att komma fram snabbare — också handlingarna snabbare komma landstingsmännen till handa. Denna motion är inte tillkommen bara av en slump, därför att jag eller de andra motionärerna skulle ha dragit fram saken såsom något personligt hugskott, utan den är tillkommen på grund av de många framställningar här om som gjorts till landstingsförbundets styrelse. Dessutom har denna fråga varit ingående behandlad inom landstingsförbundets styrelse, och vi ha där enhälligt kommit till den uppfattningen, att här föreligger ett behov, vars tillgodoseende riksdagen inte gärna skulle avvisa, då en lättnad på området skulle möjliggöras på det enkla sätt som här föreslås.

Jag tror således, herr talman, att även om förslaget genomförande inte leder hundraprocentigt fram till den arbetsavlastning som är önskvärd — saken finge väl i så fall tagas upp i ett större sammanhang, och där pekar jag särskilt på tiden för landstingsmötena — skulle dock den lilla ändring som här föreslås ge större rådrum åt förvaltningsutskotten och därmed också skapa större garantier för att ärendena bli mer omsorgsfullt prövade och för att inte den hets, som för närvarande förekommer på grund av den korta tiden för ärendenas beredning, skall få fortsätta, utan att det i det avseendet skall inträda en lättnad.

Herr talman! Jag anser alltså att det givits mycket goda skäl för det förslag som här föreligger, och jag skulle bli mycket förvånad om riksdagen inte skulle bereda denna lättnad, som är så starkt påkallad i landsting och förvaltningsutskott. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Spångberg: Herr talman! Herr Fast har naturligtvis rätt i att landstingens arbetsbörda ökats i stor omfattning, men då man försöker underlätta förvaltningsutskottens arbete genom att utöka tiden mellan sista motionsdagen och dagen för början av landstingets möte med 14 dagar, kan det knappast sägas att syftet uppnåtts, nämligen att underlätta förvaltningsutskottens arbete. Var och en som några år suttit med i ett landstings förvaltningsutskott vet nog, att det som tar det mesta arbetet är inte motioner från enskilda motionärer utan det är, som herr Hållgren påpekade, de framställningar, som komma från styrelser och direktioner. Redan nu måste ju den enskilde motionären ha avlämnat sina motioner före den 1 augusti, alltså omkring fem veckor innan landstingen sammanträda. Det blir en rätt lång tid för ärendenas beredning, och om man förlänger denna tid ytterligare på sätt motionärerna föreslagit och utskottet tillstyrkt och bestämmer tiden för motioners avgivande till den 15 juli, kommer ju motionstiden därmed att bli förlagd till den allra sämsta tänkbara arbetstiden, nämligen mitt i semestertiden. Det är mycket svårt för den enskilde motionären att vid denna tidpunkt träffa personer och taga del av förslag från förvaltningar och direktioner, innan han avlämnar sin motion.

När motionärerna här framhålla önskvärdheten av att handlingarna kunde vara ledamöterna till handa så snart som möjligt, så kan man ju helt instämma i detta, men om man kan hålla den tid av åtta dagar, som nu är fastställd i författningen, hinner nog den enskilde landstingsmannen att någorlunda sätta sig in i frågorna. I varje fall är det bättre för honom att få handlingarna någon dag senare än att man begränsar den möjlighet till arbete som en enskild ledamot har, som icke är ledamot av förvaltningsutskottet eller andra styrelser och förvaltningar. Det är framför allt dessa enskilda landstingsmäns rätt man härvidlag måste försöka att i demokratiens intresse slå vakt om. Det skulle ur den synpunkten varit önskvärt, att motionen haft ett helt annat innehåll, nämligen att motioner kunde få väckas sedan styrelser och direktioner hade avgivit

Motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting.
(Forts.)

sina framställningar. Då har den enskilde landstingsmannen någon möjlighet att tränga in i de framställningar, som komma att göras till landstingen, men denna möjlighet står honom nu inte till buds. Ju mer man tillbakaflyttar tidpunkten för avlämnande av motion till landsting, desto mer försämrar man landstingsmannens arbetsmöjligheter.

Jag vill med dessa synpunkter, herr talman, motivera den reservation, som herr Hällgren och jag avgivit och som syftar till ett avståndstagande från motionen. Jag ber alltså att få yrka avslag på utskottets förslag.

Fru Nordgren: Herr talman! Det kan finnas skäl både för de av herr Fast och för de av reservanterna anförda synpunkterna. Det är givetvis av stor betydelse, att ett förvaltningsutskott har tillfälle att så noga som möjligt penetrera en enskild motion, men det kan också vara av betydelse att motionärerna ha längre tid på sig för att avlämna sina motioner. Motionärerna kunna ju också behöva göra vissa utredningar, innan motionerna inlämnas. Det är möjligt att de skäl, som anförts av herr Fast, äro så bärande att man inte kan gå emot dem. Det är dock ett av de skäl som anförts, som jag vill vända mig emot, nämligen att handlingarna skulle genom en sådan förkortad motionstid komma ledamöterna tidigare till handa. Den saken kan nämligen ordnas på annat sätt. Man kan göra, som det sker i Malmöhus län. Där få vi landstingsmän handlingarna oss tillsända i korrektur allt eftersom de bli färdiga. Vi ha således hunnit läsa igenom huvuddelen av dem, innan vi få det stora häftet, som det, vad Malmöhus län beträffar, skulle vara alldeles omöjligt för en ledamot att sätta sig in i på åtta dagar, såvida han inte skulle ägna hela sin tid åt detta. Malmöhus läns landstingshandlingar utgåra nämligen en diger lunta.

Jag har, herr talman, icke något yrkande, men jag tror inte att det kommer att inverka särdeles mycket på förvaltningsutskottens arbete, om de få dessa 14 dagar mer eller mindre på sig. Å andra sidan betyder det kanske heller icke så mycket för motionärerna om motionstiden förkortas annat än i enstaka fall.

Herr Hallén: Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet, men då jag hörde herr Spångberg nämna, att det vore önskvärt att motioner kunde få väckas även sedan förvaltningsutskottet behandlat inlämnade framställningar — om jag fattade honom rätt — så vill jag bara påpeka, att en sådan utökning av motionstiden äger konstitutionsutskottet ingen initiativrätt till, då denna lag är av samma natur som vanlig kommunallag. Vi ha bara att behandla det framställda yrkandet, att tillstyrka eller avstyrka detsamma, och då måste jag säga att den fördel för alla parter, som ligger i denna längre tid för beredningen, är så pass övervägande, att det bör tala emot de betänkligheter, som här anförts.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Törnkvist: Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig i denna fråga, men jag vill anföra något från landstingens förvaltningsutskotts synpunkt.

Jag tror man överdriver, när man fäster så stort avseende vid att förvaltningsutskotten få längre tid på sig att behandla motioner. Motionerna förorsaka sannerligen, så långt min erfarenhet sträcker sig, inte någon försening av förvaltningsutskottens planeringsarbete för landstingen. Jag vill framhålla, att det är förvaltningarnas egna initiativ, som kunna föranleda att handlingarna komma så sent ut till landstingens ledamöter, ingalunda motionerna. Det kan ju tänkas att man på en del håll har erfarenhet av att landstingsmännen

Motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting.

(Forts.)

då och då fördjupa sig i större frågor, som förvaltningsutskottet kunna behöva ägna någon särskild tid åt att granska och taga ståndpunkt till, men jag skulle tro att detta arbete är begränsat, särskilt med hänsyn till förvaltningsutskottets nuvarande arbetsformer. Motionerna äro i det stora hela av mindre betydelse jämfört med förvaltningsutskottets eget arbete, och förvaltningsutskottet kunna ju strängt taget, då förslag komma in från de olika inrättningarna, börja när förvaltningsutskottet vilja. Det kan ju vara en del av arbetet, som påverkar staten, t. ex. om en motionär får för sig att yrka på utgifter av någon omfattning. Förvaltningsutskottet bör då se, om staten medger det begärda äskandet, och om förvaltningsutskottet tillstyrker förslaget kan det upptagas i det statförslag, som förvaltningsutskottet skall utarbeta. Men för detta, mina damer och herrar, behöver man inte sju eller åtta veckor! Man bör taga hänsyn till de önskemål som landstingsmännen ha att så nära inpå landstinget som möjligt få göra sig gällande motionsledes.

Det är en sak, som man kanske inte tänker på men som jag vill framföra. Som bekant föreligger det möjlighet för landsting att taga upp en motion på landstingssammanträdet första dag. Det sker nu mycket sällan, men tillbakaflyttar man sista motionsdagen 14 dagar befarar jag, att påhittiga och smidiga landstingsmän komma att presentera landstinget på dess första mötesdag ett knippe motioner, som kunna förorsaka långt större besvär än vad med 14 dagars kortare beredningstid kan förorsakas förvaltningsutskottet. Denna bestämmelse är så formulerad, att landstinget, om det är enigt, har ganska stor frihet att godkänna en motion redan på landstingets första dag. En sådan utveckling tror jag varken förvaltningsutskottet eller landstingen ha anledning att på något sätt befördra.

Det är dessa enkla synpunkter, herr talman, som jag ville framföra ifrån förvaltningsutskottshåll. Jag kan inte se annat än att vi mycket väl kunna vänta med en reform av detta slag, som jag inte vill beteckna som en reform. Jag yrkar därför avslag på utskottets hemställan.

Herr Fast: Herr talman! Ingen har egentligen bevisat att några olägenheter skulle följa med förslaget, och det är såvitt jag kan förstå omöjligt, eftersom det inte kan anses begränsa den enskilde landstingsmannens rätt att väcka motioner. Om han skall avlämna sina motioner till den 15 juli eller den 1 augusti har ju ingenting att göra med den principiella rätten.

Då man här säger, att motionerna inte föranleda något ökat arbete för förvaltningsutskottet, så vet jag ju inte riktigt vilka erfarenheter man därvid stöder sig på. Men det förhåller sig i verkligheten så att det är ingenting ovanligt — jag kan vittna om det ifrån mitt eget landsting — att man på enskilda motioner har t. ex. vidgat rätten till fria leverpreparat och fri medicin, fria skjut-sar till sjukhus och barnbördshus o. s. v. Det kan vara rätt svårt att överskåda de ekonomiska verkningarna av beslut i sådana hänseenden. Är det då så underligt, om man i anledning av en sådan motion vill göra en undersökning angående de tekniska möjligheterna och de ekonomiska konsekvenserna? Om man räknar med att 1½ vecka åtgår för att få handlingarna tryckfärdiga och ut-sända till ledamöterna, inskränker sig förvaltningsutskottets behandlingstid till 14 dagar. Den som är rädd om de enskilda landstingsmännens rätt att få sina förslag prövade skulle inte motsätta sig att förvaltningsutskottet finge li-tet längre tid för att göra de nödvändiga undersökningarna. Så ligger det i verkligheten till.

Vi ha gjort undersökningar i landstingsförbundet innan denna sak förts fram, och de vittna om att motionerna ingalunda spela den obetydliga roll i

Motioner om ändrad lydelse av 17 § 1 mom. andra stycket lagen om landsting.
(Forts.)

landstingens historia, som man här vill göra gällande. Många gånger rullas just ett ärende upp genom en enskild motion, och ärendet blir då föremål för utredning.

Jag är fortfarande mycket förvånad över det motstånd, som på sina håll reses mot detta lilla förslag, som, även om det inte löser hela frågan angående förbättrade arbetsförhållanden, dock enligt min mening är ett steg i rätt riktning. Sedan får man se, om det fordras ytterligare åtgärder, men de äro mycket besvärliga att komma fram till och göras inte i en handvändning. I varje fall skall man försöka de enklare metoderna först, innan man kastar sig över dem som äro mera svårbedömliga till sina verkningar.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag å såväl utskottets berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Spångberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

Punkterna 13, 14, 25, 34 och 41.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 38, 42 och 102.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1946/47 till kristillägg och till provisoriskt lönetillägg;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till kristillägg till personal å indragningsstat;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av lasaretsfartyget Prins Carl såsom avståndsmättningsfartyg, m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till häradsskrivarna m. fl.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1946/47 m. m.; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under luftfartsfonden gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 jämte i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16.

Anslag under statens allmänna fastighetsfond, i vad angår kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Konstnärlig utsmyckning av kanslihuset.

Punkten 4, angående konstnärlig utsmyckning av kanslihuset.

Efter föredragning av punkten anförde

Herr **Wiberg**: Herr talman! Det är med mycket stor glädje man kan konstatera, att Kungl. Maj:t och ett enhälligt statsutskott förordat statens konstråds framställning om ett anslag å 50 000 kronor för möjliggörande av en konstnärlig utsmyckning av kanslihusets kala cementgård.

Det var utan tvivel ett betydelsefullt initiativ, som dåvarande ecklesiastikministern Arthur Engberg tog år 1936 genom att tillkalla sakkunniga med uppgift att företaga utredning och avgiva förslag angående beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. I direktiven för de sakkunniga framhöll statsrådet, att staten hade ett betydande intresse av att tillse, »att ej det konstnärliga skapandet hämmades genom hårt ekonomiskt betryck eller brist på arbetstillfällen. Konstnärskårens misär kunde eljest även bli konstens.» Statsrådet Engberg underströk också den kvalificerade konstens alltmär stegrade betydelse och ansåg det riktigt »att för de goda konstnärerna skapa ökade arbetstillfällen genom att i större utsträckning än hittills och på ett mera planmässigt sätt taga dem i anspråk för konstnärliga kulturella insatser i samhällets tjänst. I sådana avseenden erbjuda våra offentliga byggnader, ämbetslokaler, skolor, sjukhus o. s. v. rika möjligheter.» Sakkunnigbe-

Konstnärlig utsmyckning av kanslihuset. (Forts.)

tänkandet lades som bekant till grund för den proposition, som ledde till inrättandet av statens konstråd. I propositionen gjorde departementschefen det av riksdagen sedermera godtagna principuttalandet i fråga om omfattningen av de anslag, som borde lämnas till konstnärlig utsmyckning, vilket innebar, att vid beviljande av anslag till statliga nybyggnadsarbeten regelmässigt i anslagen borde inbegripas ett icke alltför ringa belopp härför, i allmänhet icke understigande en procent av byggnadskostnaderna och givetvis med förutsättning, att sådan utsmyckning med hänsyn till byggnadens art och belägenhet lämpligen borde äga rum.

Ända fram till krigets utbrott följde statsmakterna också denna princip. Ganska betydande anslag lämnades, och det blev också tack vare den möjligt att anordna en ganska omfattande utsmyckning i form av skulpturer av olika slag, muralmålningar, stafflikonst och annat.

Med krigsutbrottet inträffade emellertid en omsvängning i statsmakternas ställningstagande. Det förut relaterade principbeslutet sattes temporärt ur kraft. Icke nog härmed. Redan beviljade anslag indrogos såsom besparing till statsverket i den mån de vid tidpunkten i fråga ännu icke hade hunnit disponeras. Under de många år kriget varade beviljades ej heller några nya anslag. Naturligtvis måste man i viss mån hysa förståelse härför, åtminstone så länge vårt land befann sig i det läget, att det gällde att med alla till buds stående medel inrikta våra ansträngningar på en upprustning. I en allvarstid, då fara förelåg för att vårt land skulle komma att indragas i den pågående världsbranden, måste givetvis många hänsyn till kulturella önskemål vika, och statsmakterna ansågo sig ju ej heller kunna underlåta att föra en utomordentligt restriktiv politik i fråga om kulturella anslag överhuvud taget.

Kriget i Europa slutade dock som bekant den 7 maj 1945. Under senare delen av 1945 års vårriksdag framlade också på den dåvarande kommunikationsministerns förslag Kungl. Maj:t för riksdagen en proposition om ett anslag å 150 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av kanslihusets annexbyggnad. Detta anslag beviljades av riksdagen.

Mot bakgrunden av denna utveckling måste det beslut, vilket jag hoppas att riksdagen nu kommer att fatta, nämligen om bifall till statsutskottets förslag att anslå nu ifrågavarande 50 000 kronor, ses med alldeles särskild tillfredsställelse. Man kan däri ej gärna se annat än en bekräftelse på att statsmakterna nu återgått till den gamla ordningen och att det beklagliga tomrum, som uppstått under krigsåren på detta område, nu är att betrakta såsom tillhörande en förgången tid. Man bör sålunda kunna hoppas på att Kungl. Maj:t i fortsättningen, när det gäller anslag till statliga byggnader, vilka lämpa sig för konstnärlig utsmyckning, i byggnadskostnaderna också inräknar erforderligt belopp för sådant ändamål. Jag är för mitt vidkommande förvissad om att den nuvarande regeringen kommer att respektera riksdagens principbeslut från år 1937, och att regeringen ingalunda skulle vilja förfara på ett sådant sätt, att Arthur Engbergs storartade och för vårt lands konstnärliga utveckling så betydelsefulla tanke icke längre skulle kunna förverkligas.

Statens konstråd har enligt sin instruktion skyldighet att även beakta önskvärdheten av konstnärlig utsmyckning av redan förefintliga statliga byggnader. Det borde då ligga närmast till hands att tänka på de belopp, vilka urtima riksdagen hösten 1939 indrog till statsverket och som därigenom icke kunde användas till det ändamål, vartill de en gång hade beviljats. Tyvärr har Kungl. Maj:t innevarande år icke ansett sig böra framlägga av statens konstråd begärda propositioner i dessa hänseenden. Vidare är det uppenbart, att det finns åtskilliga redan före kriget uppförda byggnader, vilka ur kulturell och konstnärlig synpunkt äro i allra högsta grad i behov av konstnärlig ut-

Konstnärlig utsmyckning av kanslihuset. (Forts.)

smyckning, liksom också att det under kriget byggts många sådana byggnader, vilka på grund av att anslag icke alls lämnades härför äro i fullkomlig avsaknad av varje utsmyckning. Jag vågar begagna detta tillfälle att till regeringen rikta den hemställan, att regeringen under de överväganden, som komma att föregå nästa statsverksproposition, måtte upptaga dessa spörsmål till välvillig prövning. Regeringen kommer att få taga ställning till åtskilliga framställningar från statens konstråds sida, men jag tror mig våga förklara, att statens konstråd, för vilket statsfinansiella synpunkter naturligtvis ingalunda äro främmande, kommer att i fortsättningen som hittills visa återhållsamhet och vad jag tror man med fog kan beteckna såsom måttfullhet.

Säkerligen kommer finansministern även i fortsättningen att ha många bekymmer för att få budgeten att gå ihop. Naturligtvis finns det de som anse, att utgifter i konstnärliga eller liknande kulturella syften böra komma i sista hand eller icke alls äro nödvändiga. Men man bör enligt min mening vid de budgetära avvägandena i stället tänka på den gamla sanningen, att ett materiellt framåtskridande väl i och för sig är värdefullt, men att därmed för ett folk ringa vore vunnet, om detsamma icke finge gå hand i hand med kulturella framsteg.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

§ 17.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postverkets räkning av tomter i Karlskrona;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga fastigheter i Nässjö; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster; och

nr 13, i anledning av väckt motion om förbud för ordförande i taxeringsnämnd att vara ledamot av prövningsnämnd.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 18.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning av väckt motion om fullständig skattefrihet för krigsrisk ersättning till sjömän.

*Motion om
fullständig
skattefrihet
för krigsrisk-
ersättning till
sjömän.*

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Johanson** i Norrköping: Herr talman! Med anledning av att ett enhälligt utskott avstyrkt motionen om fullständig skattefrihet för sjöfolkets krigsrisk ersättning och man i yttrandet hänvisar till att krigsrisk ersättningen som avlöningsform endast övergångsvis kommer att bibehållas, ämnar jag icke yrka bifall till min motion. Jag vill dock passa på tillfället att erinra om vad jag sade i fjol, nämligen att det fortfarande är vår mening, att krigsrisk ersättningen under svåra förhållanden för sjöfolket borde vara helt skattefri. Det finnes i vår skattelagstiftning många undantag rörande avdrag vid beskattningen av förvärvad inkomst, exempelvis i fråga om dagtraktamente, reseersättning o. s. v. Därför vore det i detta fall ännu mera berättigat att man gäve sjöfolket större kompensation. Med hänsyn till risken för ohälsa, invaliditet och i sämsta fall fara för livet borde dessa långt tidigare av myndigheterna ha medgivits skattefrihet för krigsrisk ersättning.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag vill erinra om det förhållandet, att riksdagen 1943 och 1945 redan tagit ställning till detta problem. Man kan säga, att om det skett någon förskjutning till dags dato så är det icke till förmån för motionärernas synpunkter.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 19.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner angående vidgat tillämpningsområde för lagen om arbetstidens begränsning samt angående revision av arbetstidslagstiftningen.

*Motioner
angående
arbetstids-
lagstiftningen.*

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr **Senander**: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna motionen, ty utskottet har i sin motivering anfört vissa skäl för sitt avslagsyrkande och i övrigt behandlat motionen, såsom man brukar uttrycka sig, välvilligt, varför jag icke har någon anledning att vidhålla motionens yrkande. Jag skulle emellertid trots detta vilja säga bara några ord.

Den allmänna arbetstidslagen har det för en typisk kompromissprodukt så vanliga kännetecknet, att den laborerar med en mängd undantag, som i sin tur dels medfört, att en mängd arbetare ställts utanför varje som helst laglig reglering av arbetstiden, dels ock föranlett, att vi på området i fråga begåvats med en hel mängd specialförfattningar och speciallagar, som avse att reglera arbetstiden för sådana grupper, som ej hänförts till den allmänna arbetstidslagen. Genom denna anordning har förhållandet blivit det, att icke ens hälften av alla de arbetstagare, som borde höra hemma under den allmänna arbetstidslagen, sortera under densamma. Av de arbetare, som uteslutas från lagens tillämpningsområde genom direkt stadgande i lagen, är det 101 000 anställda, som icke ha någon som helst lagligen reglerad arbetstid; jag vill i detta sammanhang nämna framför allt skogsarbetarna. Dessutom äro ju företag, som sysselsätta mindre än fem arbetare, uteslagna från lagens tillämpning. Utöver dessa, som sålunda icke alls ha någon lagligen reglerad arbetstid, finnes det ju på grund

Motioner angående arbetstidslagstiftningen. (Forts.)

av de direkta undantagsstadgandena i den allmänna arbetstidslagen en mängd grupper, som falla under dessa undantag och som därför senare ha begåvats med särskilda arbetstidsföreskrifter. Genom detta förhållande ha vi nu en rikhaltig flora av bestämmelser på området i fråga. Mig förefaller det närmast giva intryck av oreda och lagstiftningsraseri, då man granskar arbetstidslagstiftningen och alla de speciallagstiftningar som existera på området.

Enligt vår mening kan lagstiftningen förenklas och dessutom förbättras i åtskilliga avseenden. Det måste ju exempelvis betecknas såsom orimligt, att statspersonalen är undantagen från den allmänna arbetstidslagen. Statsmakterna ha ju på sin tid och under ett mycket starkt motstånd från arbetsgivarhåll genomfört den allmänna arbetstidslagstiftningen. Under sådana förhållanden är det märkligt, att staten, vilken på lagstiftningens väg har föreskrivit, att dessa bestämmelser skola gälla beträffande förhållandena i övrigt i landet, räknar sina egna anställda till undantagen och begåvar dem med arbetstidsföreskrifter, som i många hänseenden äro mycket ogynnsammare än de föreskrifter, som gälla för arbetstagare sorterande under den allmänna arbetstidslagen. Jag har tidigare här i kammaren påtalat det uppseendeväckande faktum, att det finnes statsanställda, som överhuvud taget icke ha sin arbetstid reglerad. Jag nämnde vid ett tidigare tillfälle särskilt kust- och gränsbevakningspersonalen i tullverket, vilken saknar varje som helst form av reglerad arbetstid. Denna personal måste, med undantag för fem fridagar, som den har per månad, praktiskt taget stå till förfogande i tjänsten under dygnets alla 24 timmar. Det är för denna statspersonal bland annat föreskrivet, att en befattningshavare icke får avlägsna sig från sitt hem eller hemmets närhet utan att erhålla vederbörligt tillstånd från förman eller chef.

När sådana förhållanden råda beträffande statens egna anställda, finner jag det vara fullt motiverat, att statspersonalen — för vars undantagande från den allmänna arbetstidslagen det faktiskt aldrig presenterats ett verkligt bärande skäl — ställer det berättigade kravet, att denna personal hänföres under den allmänna arbetstidslagen.

Detta om lagens tillämpningsområde. Vi ha emellertid icke bara anmärkt på detta i vår motion, utan vi ha också vänt oss mot en föreskrift i den allmänna arbetstidslagen, som fått tjäna till förebild för en motsvarande bestämmelse i de speciallagstiftningar som existera icke minst beträffande statspersonalen. Denna bestämmelse innebär, att där man bedömer arbetet vara av synnerligen lindrig karaktär, kan genom så kallad tidsevalvering föreskrivas en viss längre arbetstid. Denna bestämmelse i den allmänna arbetstidslagen liksom också i de olika speciallagar, som existera, har tagits till intäkt för att i ganska avsevärd utsträckning förlänga arbetstiden för arbetare och tjänstemän. Jag tänker närmast på statens arbetsområden. Den har tagits till intäkt för att föreskriva en avsevärt längre tjänstgöringstid. Dessutom har man tillgripit bestämmelsen för att undervärdera tjänstgöring och arbete, som varje sunt tänkande människa ej kan hänföra till sådant arbete, som medför synnerligen ringa ansträngning. Jag syftar framför allt på den undervärdering beträffande tidsberäkningen vid natttjänstgöring, som förekommer i synnerligen stor utsträckning inom stats-tjänsten. Det är ju var och en bekant, att även om viss natttjänst icke är så fysiskt påfrestande, så medför den ändå stora psykiska ansträngningar och detta kanske framför allt i de fall, där man icke direkt har någonting att göra eller att hänga händerna i, som det populärt heter. Då måste ju självfallet den psykiska ansträngningen, nämligen kampen mot sömnen, vara värre än eljest. Sådan natttjänst undervärderas; d. v. s. man tillämpar en längre arbetstid. Man kan ju hålla folk längre i arbete när det gäller vissa slag av natttjänstgöring

Motioner angående arbetstidslagstiftningen. (Forts.)

än man kan göra i normala fall, där man räknar med att arbetet medför så kallad normal ansträngning.

Denna bestämmelse har bland annat beträffande statens järnvägar fått en synnerligen vidsträckt tillämpning. Vid icke mindre än 1 051 stationer tillämpar man sålunda denna tidsevalveringsbestämmelse, som säger, att man kan beskriva viss längre tjänstgöring, då arbetet medför synnerligen ringa ansträngning, och man har alltså där givit personalen längre arbetstid. Normalt är tjänstetiden för statstjänarna fastställd till vad som motsvarar 208 timmar för 30 dagar eller genomsnittligt åtta timmar per dygn, men vid dessa stationer har man förlängt arbetstiden till 234 respektive 260 timmar per månad.

Ett sådant tillstånd, mena vi, är oeffterättligt. Vid den revision av arbetstidslagen, som vi förvänta skall igångsättas ganska snart, är det nödvändigt att man, samtidigt som man granskar frågan om lagens tillämpningsområde, också undersöker, i vilken utsträckning man kan eliminera de verkningar av den så kallade tidsevalveringsbestämmelsen, som jag här påtalat.

Herr talman! Med vad jag här sagt vill jag bara understryka vad jag sade i början, nämligen att jag icke har något särskilt yrkande i saken.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 20.

Föredrogos vart för sig

andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om förbud mot ägoområdets avskiljande från vederbörande fastighet genom in-tecknade långtidsarrenden; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov med återbetalning av ett Hornborgasjöns sänkningsförening, Skaraborgs län, beviljat statslån.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 21.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 111, med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, m. m.;

nr 113, angående anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, m. m.;

nr 114, angående anslag till trädgårdsundervisningen;

nr 115, angående befrielse för dödsboet efter F. I. Isaksson från viss betalningsskyldighet; och

nr 116, angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån.

Dessa propositioner bordlades.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.10 em.

In fidem:

Gunnar Britth.